

Uczyć z pasją

Wskazówki dla nauczycieli akademickich

NR 3153

Uczyć z pasją

Wskazówki dla nauczycieli akademickich

pod redakcją
Barbary Kożusznik i Jarosława Polaka

Redaktor serii: Zarządzanie i Technologie Informacyjne
Barbara Kożusznik

Recenzent
Stanisław A. Witkowski

Spis treści

Wstęp (<i>Barbara Kożusznik, Jarosław Polak</i>)	7
Jarosław Polak	
Jak nas widzą studenci? Umiejętności interpersonalne nauczycieli akademickich w opinii studentów	9
Barbara Kożusznik	
Saturacja dydaktyki uczelni wyższej. Stymulowanie kreatywności, proaktywności i współpracy	33

Część pierwsza

Dwa przepisy na zajęcia doskonałe

Bogdan Doleżych, Mirosław Nakonieczny	
Dydaktyka z żywym organizmem w tle. Jak ciekawie nauczyć i nie zabić?	61
Andrzej Boczarowski	
Niekończąca się opowieść. Przepis na wykład z pasją	93

Część druga

Rzecz najważniejsza. Komunikacja

Jerzy Jarosz	
O wykładach i eksperymentach. Po co nam eksperyment w dydaktyce?	121
Tomasz Rożek	
Komunikacja naukowa. Mówić tak, by każdy zrozumiał	137

Anna Guzy, Magdalena Ochwat	
W stronę zdrowego głosu i skutecznej komunikacji nauczycieli	151
Eugenia Smyrnova-Trybulska	
Przykłady dobrej praktyki zastosowania platformy kształcenia na odległość WEiNoE UŚ w nauczaniu i uczeniu się	187
Michał Brol	
Rola filmu w prowadzeniu zajęć dydaktycznych	209
Monika Jagielska	
Kształcenie w językach obcych. Warto?	233

Część trzecia

Pasjonujące studiowanie. Jak motywować studentów?

Marek Adamiec	
Pomagamy myśleć. Kilka zasad	243
Damian Grabowski	
Jak motywować studentów? Próba udzielenia odpowiedzi w świetle teorii autodeterminacji Richarda Ryana i Edwarda Deci'ego	265
Marta Stasiła-Sieradzka	
Skuteczne motywowanie w nauczaniu kluczem do sukcesu w pracy nauczyciela	297
Małgorzata Chrupała-Pniak, Agata Chudzicka-Czupala	
Poza ciemną stroną, czyli jak odkrywać i rozumieć trudne sytuacje w pracy ze studentami	317
Barbara Smorczevska	
Edukacja włączająca w uczelni. Zwiększanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w edukacji na poziomie szkolnictwa wyższego	351
Dawid Stanik	
Nowoczesne modele nauczania dorosłych zorientowane na rezultat	365

Wstęp

Tradycją w polskich uczelniach jest, że kadra akademicka nie jest w sposób celowy i zorganizowany przygotowywana do prowadzenia zajęć dydaktycznych. Jeśli, po ukończeniu studiów, ambicją młodego człowieka jest podjęcie pracy na uczelni, z pewnością myśli o pracy badawczej, ale również o obowiązku prowadzenia zajęć. Do prowadzenia badań jest on jednak przygotowany, zaś do pracy dydaktycznej nie. Większość „świeżo upieczonych” dydaktyków, chcąc uczyć studentów, przyjmuje jakiś jeden lub kilka wzorców znanych im z własnego doświadczenia jako słuchacza i uzupełnia je o własne elementy. Szczęście wielkie, gdy podczas swoich zajęć młody dydaktyk natknął się na takich nauczycieli, których bez zastrzeżeń można nazwać mistrzami i którzy dali dobre wzorce. Pewnie większość czytelników mogłaby wskazać kogoś takiego, kogo trudno zapomnieć, ponieważ zajęcia prowadzone przez tę osobę zasadniczo odbiegały — co do formy i treści — od innych, typowych zajęć, przez co były bardziej interesujące. Być może mieliśmy szczęście uczestniczyć w wykładach, po których studenci spontanicznie bili brawo, a w auli wykładowej zajęte były nawet schody. Uczenie się przez obserwację godnego naśladowania modelu, jakkolwiek bardzo skuteczne, nie wystarczy. Każdy z nas miał też złe, albo po prostu przeciętne wzorce, które również, czasem nieświadomie, powiela. Owi prawdziwi mistrzowie posiadali być może jakieś unikalne talenty, a talentu nie sposób skopiować (np. radiowego głosu, błyskotliwego humoru itp.). A może ich recepta na sukces dydaktyczny zawierała składniki nieoczywiste dla obserwatora (takim niewidocznym składnikiem każdych dobrych zajęć jest ciężka praca podczas przygotowywania materiałów), albo składniki specyficzne tylko dla jednego przedmiotu i określonej sytuacji? W każdym razie nie wystarczy obserwować innych, by samemu

nauczyć się trudnej sztuki uczenia. Spora część tego, co składa się na umiejętność dobrej realizacji zajęć nie wynika z talentu, szczęścia czy nie dających się skopiować cech, ale zbioru klasycznych reguł i technik, których — przy pewnym wysiłku — można się nauczyć. Trzeba o nich wiedzieć i pamiętać.

Powyższy wstęp prowadzi do stwierdzenia, że byłoby doskonale, aby w uniwersytecie zadanie przygotowania młodych pracowników naukowych potraktować w sposób celowy i systemowy. Działania takie od pewnego czasu szczęśliwie mają miejsce. Z pewnością można zaliczyć do nich powstanie Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na Uniwersytecie Śląskim. Drugim elementem jest realizacja zadania 49. w ramach projektu UPGOW, którego celem było podnoszenie kompetencji kadry akademickiej kierunków ścisłych i przyrodniczych poprzez udział w szkoleniach. Trzecim (zapewne nie ostatnim) jest powstanie niniejszej publikacji. Autorzy tego tomu powzięli zamiar, by wskazać elementy kluczowe dla takiej realizacji zajęć dydaktycznych, która sprawi zadowolenie i studentom i wykładowcom, a zarazem pozwoli na osiągnięcie celów dydaktycznych. Niemożliwe jest podanie wskazówek obejmujących całą różnorodność form nauczania, od wykładów po laboratoria oraz całe bogactwo problemów, które można napotkać przy ich realizacji. Mamy jednak wrażenie, że się udało i lektura tego tomu, w pierwszym rzędzie, uwrażliwi czytelników na te istotne kwestie, a w dalszej kolejności skłoni ich do zmiany i stałego polepszania jakości swojej pracy dydaktycznej.

Czasem wydaje się nam, dydaktykom, że studencka publiczność nie dostrzeże drobnych uchybień w naszej pracy. Ale to nieprawda. Publiczność zwykle jest bardzo czujna i z łatwością wychwytyje wszystkie wpadki. Nasza tolerancja na własne błędy zwiększa się, przy okazji uodporniając się na informację zwrotną i ewentualną zmianę. Ten tom nie dokona w zachowaniach czytelników rewolucyjnych zmian, jednakże jego głównym celem jest budzić świadomość. Kiedy to już nastąpi, zmiany zaczną zachodzić stopniowo. Wiele można zarzucić systemowi, w którym przyszło nam realizować trudne zadanie nauczania studentów, ale odpowiedzialność za jakość naszych zajęć spoczywa na nas. Dlaczego mielibyśmy uczyć lepiej? Wówczas ten trudny obowiązek stanie się łatwiejszy i przyjemniejszy.

Barbara Kożusznik, Jarosław Polak

Redakcja Gabriela Marszołek
Projekt okładki Janusz Kozusznik
Redakcja techniczna Barbara Arenhövel
Korekta Lidia Szumigała, Mirosława Żłobińska
Łamanie Edward Wilk

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-2294-0
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-136-2
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 24,5. Ark. wyd. 28,0.
Papier offset, kl. III, 90 g
Cena 52 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław